

ГЛОБАЛЬНА ІСТОРІЯ ЯК НОВІТНІЙ НАПРЯМ СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКИ

Ірина Колесник

УДК 172.16.+316.42]:94

У статті простежено генеалогію поняття «нова глобальна історія». Проаналізовано категорії «транснаціональна» та «переплетена історія». Наразі перспектива реконструкції українського метанаративу можлива в контексті моделі «переплетеної історії», котра відповідає вимогам світу, що глобалізується.

Ключові слова: глобальна історія, світова історія, глобалізація, історія глобалізації, історія України.

The article observes the genealogy of the concept *modern global history*, its meaning in recent historical writings. The conceptions *transnational history* and *connected history* are also analyzed. Today, the case of reconstructing the Ukrainian metanarrative is possible in context of the *entangled history* model meeting the needs of our globalizing world.

Keywords: global history, world history, globalization, history of globalization, history of Ukraine.

Генеалогія терміна «глобальна історія». Останнім часом у різних сферах гуманітаристики (культурології, політології, історії, етнології та мовознавстві) фігурує поняття «глобальна історія», або «нова глобальна історія» (Modern Global History). Як співвідноситься цей концепт з усталеними поняттями «всесвітня», «загальна», «універсальна», «світова» історія? Який сенс має сам термін «глобальна історія» та як він корелюється з категоріями «глобалізація», «історія глобалізації», «глобальний історичний аналіз»?

По-перше, не варто ототожнювати глобальну історію з історією глобалізації, котра вивчає масштабні глобалізаційні процеси, пов'язані з Римською імперією, елліністичним світом, поширенням християнства на трьох континентах та провіденціалістською глобалізацією. Друга хвиля глобалізації припадає на ранньомодерну добу й зумовлена великими «подорожами-відкриттями».

По-друге, щоб з'ясувати сенс поняття «глобальна історія», слід звернутися до генеалогії даного терміна. Отже, історія конструкта «глобальна історія» висвітлюється в дослідженні «Глобальна історія сучасної історіографії». Його упорядники Георг Іггерс (Georg G. Iggers) та Едвард Ван (Q. Edward Wang) виокремлюють три фази в становленні глобальної історії історіографії.

Перша фаза охоплює XVII–XVIII ст. — період після Великих географічних відкриттів, упродовж якого постійно зростав інтерес до Нового світу, нововідкритих земель. Унаслідок цього з'являються перші універсальні історії, а «хрещеним батьком» глобальних світських істориків по праву вважається Вольтер, з його працею «Дух народів». Для послідовників Вольтера властивий був «відхід від провіденціальних нарративів та їх клерикальних попередників».

Друга фаза припадає на XIX ст. У цей період на Європейському континенті й відбувається процес творення національних держав та світових колоніальних імперій як результат встановлення економічної, технологічної та культурної вищості Європи над іншими країнами й народами світу. Повсюди нав'язуються стереотипи європейського мислення та стандарти історіописання як засіб ідеологічного впливу й політичного тиску. Прикметно, у XIX ст. у Європі згасає інтерес до незахідних країн. У цей період відбувається остаточне оформлення євроцентризму (eurocentrism), що стверджував абсолютне домінування Європи, культ національних держав (на зразок розвинених країн Європи), нав'язував іншим країнам європейські канони мислення та історіописання. Саме на XIX ст. припадає створення «нового націоналізму».

Нарешті, у другій половині ХХ ст. радикально відновлюється й поширюється інтерес до країн незахідного світу. На цій стадії відбувається зміна пріоритетів глобального мислення, зумовлена з кризою євроцентризму, визнанням сучасними інтелектуалами рівноцінності інших культур, традицій та стилів історичного письма [4, с. 21–38].

Дехто з істориків пов'язує глобальну історію з постмодернізмом. Проте існує й протилежна думка так званих «поміrkованих істориків», корті рішуче не сприймають «свавілля постмодерністів у конструюванні минулого», тобто створення «дослідницьких моделей нового типу», і наголошують на переосмисленні предмету світової історії [5, с. 77–78].

Глобальна історія — ідеологія суспільства, що глобалізується. Цілковито слушною є думка сучасного дослідника, представника британської школи глобальних істориків Патріка О'Брайєна (Patrick O'Brien) про те, що світова історія нині прагне до Ренесансу [13, р. 36]. Як відомо, глобалізація виявляється в економічній сфері, маркером якої слугує фінансовий капіталізм, котрий не знає національних кордонів. Нові інформаційні технології не лише перетворюють економіку й суспільства, але зв'язують увесь світ в єдине ціле. Глобалізації також зазнали культура, наука, стиль життя кожної людини. Тому глобальна історія сприймається сьогодні як соціальний конструкт, ідеологія доби глобалізації. Це новий напрям в історичній науці, котрий виник наприкінці ХХ ст. і суттєво відрізняється від попередніх історіографічних канонів і традицій.

Глобальна історія — багатовекторна й багатопланова перспектива історичного дослідження. У новітній літературі існують різні визначення й розуміння глобальної історії. В англосаксонському дискурсі конкурують два погляди на предмет глобальної історії. Одні дослідники трактують глобальну історію з перспективи комунікацій, тобто як образи взаємодії суспільств, культур, цивілізацій. (Г. Іггерс [4], Б. Мазліш [7]). Інші визначають глобальну історію з перспективи потоків

інформації в сучасному світі. Джеррі Бенлі (Jerry Bentley) розглядає глобальну історію як науково-гуманітарний напрям, що містить неархівні джерела, методи біології, екології, палеонтології, археології та хімії. На думку П. О'Брайєна, предметом глобальної історії є філософія, теологія, географія, медицина, астрономія, метеорологія, зоологія [13]. Отже, у структурах свідомості сучасного історика концепт «глобальна історія» утверджується в широкому розумінні як новий напрям чи модерна історична ідеологія.

Глобальна історія як ідеологія має свої особливості. На відміну від попередніх історичних парадигм (гегельянство, перший і другий позитивізм, марксизм), «нова глобальна історія» не визнає загальних законів в історії. Якщо в рамках євроцентризму домінувала думка про метанаратив як наратив прогресу (історія держав, націй, формацій, культур, цивілізацій), то нині вважається, що сучасність сплітається з чисельних історій, а відтак глобальна історія передбачає створення цілком нового світу в множині.

Специфічна риса глобальної історії пов'язана з відмовою від такої провідної ідеї євроцентризму, як культ національної держави, що радикально урівнює у просторі світової історії всі народи, етноси і країни, у тому числі «народи без історії» (People without History).

Принциповою відмінністю глобальної історії від попередніх ідеологій є відмова від есенціалістського розуміння історії. Для попередньої доби в історії історіописання характерний був есенціалістський підхід, у річищі якого такі поняття, як «цивілізація», «формація», «нація», «клас» сприймалися ніби історична даність, існуючі сутності. Не випадково Микола Копосов ототожнював глобальну історію з марксизмом з явно негативними конотаціями. Проте й до сьогодні цивілізації сприймаються істориками як існуючі сутності, певна реальність у вигляді культурно-історичних типів, «великих культур», «локальних цивілізацій» тощо. Багато хто забуває, що концепт «цивілізація» є продуктом інтелектуалів доби Просвітництва.

На думку російського дослідника Ігоря Іонова, нині відбувається «трансформація теорії та історії цивілізацій», тобто вона «втрачає своє попереднє значення як протиставлення свій / чужий, цивілізовані європейці / відсталі дикуни, місце якого заступає розуміння їх як діалогу культур і цивілізацій» [5, с. 80]. Дж. Бентлі також наголошує, що нині чимало вчених замість терміна «цивілізація» надають перевагу концепту «великомасштабне, складне суспільство» (large-scale, complex society), тому що «цивілізація» має в собі «західні елітистські конотації, що не відповідають численним великим спільнотам в світі» [2]. Наразі «цивілізація» сприймається швидше як конструкт і спостерігається тенденція щодо відмови від поняття «цивілізація» взагалі.

Важливою рисою глобальної історії як ідеології доби глобалізації є визнання інтелектуалами кризи євроцентризму. На практиці це означає відмову від гегемонії, нав'язування іншим європейського типу історичного письма та визнання рівнозначності різних історіографічних традицій і видів історіописання, як-то китайське, ісламське, східноазійське, індуське, африканське. Завдяки постколоніальній критиці всі типи історичного письма вважаються самодостатніми й самоцінними, а їх використання — запобіжником рецидивів неокolonіалізму в глобальній історії.

Нарешті, враховуючи всі ці особливості глобальної історії (відмова від детермінізму, тобто історичних законів, руйнування культу національних держав, криза євроцентризму, визнання множинності й різноманіття історії), сучасні історики заговорили про «емпіричний поворот» в історії (термін належить німецькому історикові Юргену Остерхаммелю (Jürgen Osterhammel) [14]. На практиці «емпіричний поворот» означає відхід від історіософських схем та історичних теорій.

Отже, глобальна історія як ідеологія та новий напрям у науці ХХІ ст. має своїм методологічним підґрунтям інтернет-революцію, а філософською основою — планетарне мислення як маркер ери антропоцену [див. 11].

У сучасному інтелектуальному просторі відбувається глобалізація науки і професії історика: формується співтовариство глобальних істориків, виникають міжнаціональні наукові центри з вивчення глобальної історії, журнали (*Journal of World History, Journal of Global History*). З огляду на визнання рівнозначності всіх форм історичного письма й історіографічних традицій утворюються самобутні професійні ідентичності в різних регіонах та відбувається їх взаємодія [див.: 6]. Інституалізація глобальної історії ставить перед дослідниками певні завдання. Глобальним історикам слід пам'ятати своє походження, національне коріння; поєднувати у своїй професії традиції з актуальними ідеями й методами, відповідати на виклики створення нових засобів і категорій для реконструкції минулого [13, р. 37].

Словом, у сучасному інтелектуальному просторі існують два типи глобальних історичних досліджень: транснаціональна історія та «перехресна історія».

Транснаціональна історія. З приводу історичних дебатів навколо глобальної історії Рольф Тоштендал (Rolf Torstendahl) зазначає, що глобальна історія сьогодні не сприймається як історія світу чи історія всього людства. На його думку, глобальна історія пов'язана з такими поняттями, як «перехресна історія» (*historie croisée*) та транснаціональна історія. Приблизно терміна «глобальна історія» виступають проти ототожнення його з поняттям «транснаціональна історія», або «наднаціональна історія», адже наднаціональна історія має за основу національну історію. Транснаціональну історію дослідник розуміє як історію, котра «виходить за рамки національної (державної) історії і дає можливість осмислити ті аспекти минулого, які зазвичай перебували в тіні національної проблематики». Цілком слушною є теза Р. Тоштендала, що транснаціональна історія — це (різно)-вид глобальної історії. Цей вид (тип) глобальних досліджень «базується на оптимальній нормі, що підкреслює плодотворність і важливість виходу за національні чи державні кордони та ігнорування джерел

державного характеру». Такий підхід, вважає автор, легше реалізувати в історії економіки та історії бізнесу, ніж у всіх інших видах історії. Без сумніву, акцент на глобальних перспективах є важливим з огляду на подальшу фрагментацію історичної дисципліни (історія менталітету, культури, економіки, політики), що стала очевидною на межі ХХ–ХХІ ст. [9, с. 100–101].

Усталеної думки щодо предмета транснаціональної історії в сучасній літературі немає. Одні дослідники вважають, що предмет глобальних історичних досліджень становить: 1) глобальна історія товарів (цукор, чай, кава, срібло, опіум, бавовна, шовк тощо); 2) економічна діяльність (банківська справа, торгівля, промисловість, транспорт); 3) соціальні й міжжетнічні відносини; 4) загальні теми, як-то політика, військова справа, а також наука; 5) глобальна біографія, яка містить вивчення життєвих світів людини (наприклад, біографія римського раба і китайської наложниці доповнюють глобальну історію рабства та сексуальної експлуатації). Така історія, наголошує П. О'Брайєн, має свою структуру, адже містить «підтвердження знань про минуле відповідними географіями, численними хронологіями та розвитком теоретичної бази із запозиченням методів природничих і соціальних наук» [13, р. 36–37]. Дж. Бентлі, автор популярного підручника з глобальної історії, до предмета вивчення включає: 1) широко-масштабні міграції населення, тварин, харчів; 2) економічні флуктуації; 3) культурний трансфер технологій; 4) поширення інфекційних захворювань; світову торгівлю [2; 10]. Безперечно, до складу предмета транснаціональної історії входить і глобальна історія історіографії (Г. Іггерс, Е. Ван).

Україна у світлі «перехресних» історій. Не менш дискусійною проблемою, ніж окреслення предмета глобальних досліджень, є питання національних і локальних наративів у межах глобальної історії. Дехто спростовує саму ідею метанаративу як доробок доби євроцентризму. Зокрема, постмодерністи давно

говорять про «смерть» будь-якого наративу. Інші дослідники визнають необхідність метанаративів у світовій та національних історіях. Так, П. О'Брайєн вважає, що «історикам необхідно писати більш інклюзивні й переконливі загальні наративи, котрі можуть існувати разом без клею євроцентризму» [13, р. 32].

Наразі національний метанаратив постає як багатовекторна, «гілляста» історія, яка сплітається із численних історій. Методологічний базис глобальних історичних досліджень становлять принципи постколоніальної критики, світ-системний аналіз (І. Валлерстайн, А. Франк), теорії модернізації, котрі, незважаючи на кризу марксизму, вижили й змінили форми репрезентації. Категоріями глобального історичного аналізу є ідея «плюральных суспільств», що виникають унаслідок «складних зв'язків і взаємодій», та «концепція великомасштабного складного суспільства (large-scale, complex society)» [див.: 2]. Прикметно, у новій пізнавальній моделі глобальних історичних досліджень категорії, котрі відбивають логіку й поступ історії, постають у множині (у вигляді модернізацій, індустріальних революцій, колоніалізмів, воєн, революцій). Найважливішою категорією глобального історичного аналізу є принцип міжсистемної і внутрішньосистемної взаємодії.

Сучасна українська історіографія також стоїть перед викликами «нової глобальної історії». До речі, проблема взаємодії історії України та всесвітньої історії не нова у вітчизняній літературі й цілком віддзеркалює стереотипи європейського типу історичного мислення. Так, Володимир Потульніцький у монографії «Україна і світова історія. Історіософія світової та української історії ХVII–ХХ ст.» розглядає історію України в контексті «домінуючих націй», демонструючи тим самим типово євроцентристський підхід до проблеми комунікацій України у світовому історичному просторі [8]. Вадим Ададуrow використовує поетичну метафору — українська історична наука, наче птах, має два крила: національну і всесвітню історію — та звертає

особливу увагу на становище останньої. Схему М. Грушевського він вважає застарілою і критикує її за національний партикуляризм та ізольованість від історії інших країн. Дослідник пропонує свій метод «вписування» української історії у європейський контекст, наголошуючи, що головним є запровадження ідеї взаємодії культурних і економічних чинників української та європейської історії, а також використання європейських архівних джерел [1, с. 3, 34, 40–47].

На наш погляд, релевантною для національної української історії є модель перехресної, переплетеної, зв'язаної історії (*histoire croisée, entangled history, connected history*). Отже, глобальна історія країни (України) — це реконструкція взаємодії людей, культур, традицій, політичних і соціальних рухів, релігійних, етнічних, національних ідентичностей, трансфер технологій, ідей, товарів, опис різних форм модернізації.

Задачі українських істориків у ситуації з глобальною історією. Першочерговою задачею вітчизняних істориків є усвідомлення факту кризи євроцентризму та її наслідків. Це означає відмову від культу державного й національного як домінуючої ідеї у європейському та українському історіописанні, а також універсальних законів в історії, авторитету історіософських схем, теорій прогресу та абсолютизації цивілізації як певної сутності, історичної даності.

Важливим завданням сучасної історичної науки в Україні є пошук нових ідей, концептів, методів у поєднанні з вітчизняними історіографічними традиціями, що створить можливість появи оригінальних і переконливих схем і концепцій власного минулого. З огляду на це, пріоритетним є принцип множинності, світ-системного та модернізаційного аналізу, мультикультуралізм, *Subaltern studies* тощо.

Стратегічна мета сучасних українських істориків — створення українського метанаративу з перспективи глобальних історичних досліджень. Методологічним підґрунтям такого метанаративу слугує принцип між-

системної і внутрішньосистемної взаємодії (так званий «діалогічний історизм»). При реконструкції національного метанаративу цілком природним виглядає опис подієвої історії в контексті основних етапів глобалізації. Так, у межах християнської глобалізації не Давньокіївська держава, а саме слов'янський православний світ постає у різних вимірах. Це взаємодія з номадами, Візантією, Європою, Золотою Ордою, Великим князівством Литовським (ВКЛ) у вигляді інтелектуальних, культурних, економічних та політичних взаємовпливів, мереж русько-литовсько-польських, європейських родинно-династичних зв'язків. ВКЛ зокрема, сприймається як образ прикордонно-«українної» держави, «континуатора традиції Київської Русі, країни синтезу західно- та східнохристиянських традицій, переможця Золотої Орди та борця за вихід до Чорного моря.

Друга хвиля ранньомодерної глобалізації, що припадає на XVII ст., супроводжувалася інтенсивним обміном товарами, ідеями та технологіями — військовими, промисловими, політичними. Минуле України цієї доби варто розглядати в рамках світ-економіки (Ф. Бродель), Річпосполитського імперського проекту, шляхетського і козацького рухів (Шляхетської і Козацької революцій). Незавершеність «революційної програми» Шляхетської столітньої революції (1505–1608), вважає Дмитро Вирський, «покликала нову хвилю — Козацьку революцію (1648–1709), здійснювану “молодшими братами” шляхти — козаками <...> верхня межа Козацької революції прив'язана до дати, коли закінчився розвиток-зростання проекту і почався розвиток-деградація. Скорочення ж кожної чергової “революційної епохи” за часом — то взагалі виразна тенденція як ранньомодерних, так і модерних революцій» [3].

Особливе місце в історії глобалізації посідає період, який у літературі дістав назву «імперський меридіан» (*imperial meridian*). Це період глобальних змін у світовій історії після 1783–1825 років, який означає геополітичний,

технологічний і політичний підйом Заходу [13, р. 11]. У XIX ст. Європа стає світовим лідером з огляду на досягнення високого рівня воєнної, політичної, наукової, технологічної, моральної та культурної модернізації. На цей період припадає утворення глобальної світової економічної системи, промислові / індустріальні революції, війни (від локальних до Великої європейської громадянської війни 1914–1918), революції, соціальні, національні рухи, а також імперський експансіонізм. «Імперський меридіан» у сфері політичної, економічної, соціокультурної та інтелектуальної історії України був представлений у двох вимірах — імперіями Романових і Габсбургів.

Новітня хвиля глобалізації пов'язана з формуванням інформаційно-мережевого суспільства в другій половині XX ст. Це суспільство являє собою гнучку структуру потоків інформації і комунікацій, факторами ж глобалізації виступають ЗМІ, системи транспорту, туризм, міграції, програми освіти. Радикально ж змінює матеріальні обставини життя людей інтернет-революція. Глобалізуються також економіка, політика (безробіття, голод, охорона навколишнього середовища) та свідомість сучасної людини. Наразі ми живемо в епоху «швидкої глобалізації» (Ю. Остерхаммель). Відтак, відбувається розширення географічного простору й щільності часу, унаслідок чого змінюються уявлення людей про себе, свою культуру, свій народ і навколишній світ. Глобальна історія виступає як ознака кризи націоналізму і знаменує появу «нового космополітизму».

Минуле України в рамках новітньої хвилі глобалізації сприймається зазвичай у множині. Історія XX ст. сплітається із численних потоків репресій, геноциду, міграцій (голокошт, Голодомор, голод, етнічні чистки, депортації), воєн (Перша і Друга світові, локальні, громадянські, міжнаціональні), революцій (технічні, наукові, інформаційна революція, з останніх — Помаранчева революція, Революція гідності), регулярних криз (економічних, політичних) та змін численних лояльностей (національних, етнічних, релігійних, політичних). Стрижень історії України XX ст. становить хвилеподібне чергування періодів підйому та занепаду її як суб'єкта історичного процесу з різнонаправленими векторами (економічне піднесення часто збігалось з духовним занепадом, а розвиток культурно-інтелектуальної діяльності припадав на кризові часи в економіці, тоді як підйом політичного життя й політичної активності зазвичай збігався з проблемами в економіці та соціальній сфері).

Отже, нова глобальна історія є інструментом модернізації свідомості українських інтелектуалів у світі, що глобалізується. Це означає позбавлення їх свідомості решток євроцентризму, як-то визнання універсальних законів історії, пріоритету державності та національного у власному минулому. Глобальна історія має долати колоніальне мислення, комплекси вторинності й другорядності, наголошувати на рівнозначності всіх етносів та історій. У такій ситуації засобом спілкування лишається діалог народів, культур та традицій.

Джерела та література

1. Адауров В. «Вписування» української історії в європейський контекст і його методологічні засади. Львів, 2013.
2. Бентли Дж. Образы всемирной истории в научных исследованиях XX века. *Время мира*. Альманах. 1998. Вып. 1. URL : <https://nsu.ru/filf/grpa/papers/geoecon/bentley.htm>.
3. Вирський Д. Стріла «натягнутого лука»: Україна в Речі Посполитій (1505–1795). *Historians in. ua*. URL : <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1898-dmytro-vyrskyi-strila-natihnutoho-luka-ukraina-v-rechipo-spolytii-1505-1795>.

[in.ua/index.php/en/dyskusiya/1898-dmytro-vyrskyi-strila-natihnutoho-luka-ukraina-v-rechipo-spolytii-1505-1795](http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1898-dmytro-vyrskyi-strila-natihnutoho-luka-ukraina-v-rechipo-spolytii-1505-1795).

4. Иггерс Г., Ван Э. (при участии С. Мукерджи). Глобальная история современной историографии / пер. с англ. О. Воробьевой ; науч. ред. М. Кукарцева. Москва, 2012.

5. Ионов И. Н. Глобальная история, универсальная этика и основания для оптимизма. *Историческое сознание и историческая ситуа-*

ция на рубеже XX–XXI вв. Москва : ИВИ РАН. С. 75–92.

6. Ионов И. Н. Мировая история в глобальном веке: новое историческое сознание. Москва, 2015.

7. Мазлиш Б. Глобальное и локальное: понятия и проблемы. *Социс*. 2006. № 5. С. 23–31.

8. Потульніцький В. А. Україна і світова історія. Історіософія світової та української історії XVII–XX ст. Київ, 2002.

9. Тоштендаль Р. Профессионализм историков становится глобальным? *Историческое познание и историографическая ситуация на рубеже XX–XXI вв.* Москва, 2012. С. 93–109.

10. Bentley Jerry H. Shapes of World History in Twentieth-Century Scholarship. *Essays on Global and Comparative History*. Washington, 1996.

11. Domanska E. Historia w epoce antropocenu. Boucheron P., Gradwohl P. *Spotkanie ze światem II. Dialog polsko-francuski / tłumaczenie E. Brzozowska*. Warszawa, 2015. S. 177–189.

12. Mazlish B. *The New Global History*. New York : Routledge, 2006.

13. O'Brien P. Historiographical traditions and modern imperatives for the restoration of global history. *Journal of Global History*. 2006. № 1. P. 3–39.

14. Osterhammel J. *The Transformation of the World: A Global History of the Nineteenth Century*. Princeton : Princeton University Press, 2014.

References

1. Adadurov V. (2013) «*Vpysuvannia*» *Ukrayinskoyi istoriyi v yevropeyskyi kontekst i yoho metodolohichni zasady* [The Embedding of Ukrainian History into the European Context with Its Methodological Principles]. Lviv.

2. Bentley J. (1998) *Obrazy vseмирnoy istorii v nauchnyh issledovaniyah XX veka* [Shapes of World History in Twentieth-Century Scholarship]. *Vremia mira. Almanakh* [World's Time. Almanac] (electronic journal), issue 1. Available at: <https://nsu.ru/filf/rpha/papers/geoecon/bentley.htm>.

3. Vyrskyi D. (no date) *Strila natiahnutoho luka: Ukrayina v Rechi Pospolytiy (1505–1795)* [An Arrow of the Drawn Bow]. *Historians.in.ua* (electronic resource). Available at: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1898-dmytro-vyrskyi-strila-natiahnutoho-luka-ukraina-v-rechi-pospolytii-1505-1795>.

4. Iggers G., Wang E. (feat. S. Mukherjee) (2012) *A Global History of Modern Historiography* (trans. from English by O. Vorobyova, sci. ed. by M. Kukartsev). Moscow.

5. Ionov I. (no date) *Globalnaya istoriya, universalnaya etika i osnovaniya dlia optimizma* [Global History, Universal Ethics, and Grounds for Optimism]. *Istoricheskoye soznaniye i istoriograficheskaya situatsiya na rubezhe XX–XXI vv.* [Historical Consciousness and A Historiographic Situation at the Turn of the XXth–XXIst Centuries]. Moscow: IWH RAS, pp. 75–92.

6. Ionov I. (2015) *Mirovaya istoriya v globalnyi vek: Novoye istoricheskoye soznaniye* [World History

in the Global Age: A New Historical Consciousness]. Moscow.

7. Mazlish B. (2006) *Globalnoye i lokalnoye: poniatiya i problemy* [Global and Local: Conceptions and Problems]. *Socis*, # 5, pp. 23–31.

8. Potulnytskyi V. (2002) *Ukrayina i svitova istoriya. Istoriohrafiya svitovoyi ta ukrayinskoyi istoriyi XVII–XX st.* [Ukraine and World History. A Historiography of Global and Ukrainian Histories in the XVIIth–XXth Centuries]. Kyiv.

9. Torstendahl R. (2012) *Professionizm istorikov stanovitsia globalnym?* [Does Professionalism of Historians Come Global?]. *Istoricheskoye soznaniye i istoriograficheskaya situatsiya na rubezhe XX–XXI vv.* [Historical Consciousness and A Historiographic Situation at the Turn of the XXth–XXIst Centuries]. Moscow: IWH RAS, pp. 93–109.

10. Bentley Jerry H. (1996) *Shapes of World History in Twentieth-Century Scholarship. Essays on Global and Comparative History*. Washington.

11. Domanska E. (2015) *Historia w epoce antropocenu*. In: Boucheron P., Gradwohl P. *Spotkanie ze światem II. Dialog polsko-francuski / trans. to Polish by E. Brzozowska*. Warszawa, pp. 177–189.

12. Mazlish B. (2006) *The New Global History*. New York: Routledge.

13. O'Brien P. (2006) *Historiographical traditions and modern imperatives for the restoration of global history. Journal of Global History*. # 1. pp. 3–39.

14. Osterhammel J. (2014) *The Transformation of the World: A Global History of the Nineteenth Century*. Princeton: Princeton University Press.

Summary

The article observes the genealogy of the concept *modern global history*. There is also a consideration of how the concept correlates with categories *globalization*, *history of globalization*, and *global historical analysis*. The history of the *global history* construct is observed in Georg G. Iggers and Q. Edward Wang's work *A Global History of Modern Historiography*, which distinguishes three phases in global history's formation: XVIIth–XVIIIth cent., XIXth cent., and late XXth century.

At the third stage, a shift of global thinking priorities takes place; it is caused by the crisis of Eurocentrism and the acceptance of equivalence of other cultures, traditions and styles of historical writings by modern intellectuals. New information technologies not only modify economy and societies, but also bind the entire world into an entity. Hence, global history is now considered as a social construct, as an ideology of the globalization age. It is also a new trend in history, which came into being in the late XXth century and essentially differs from previous historiographical canons and traditions.

Global history as an ideology has its own features. In contrast to preceding historical paradigms (Hegelianism, First and Second Positivisms, and Marxism), *new global history* does not accept general laws within history. And while within Eurocentrism dominated the view of metanarrative as a narrative of progress (history of states, nations, formations, cultures, and civilizations), – at present, it is believed that modernity is being entangled out of numerous histories, and thus global history is anticipated to be constituted of a quite new world in its aggregate.

The cardinal distinction of global history from previous ideologies is a refusal of the Essentialistic understanding of history, within whose range of thinking such concepts as *civilization*, *formation*, *nation*, and *class* were interpreted as though they historically exist and are actual essences. Global history as an ideology and a new trend in the XXIst-century science has Internet-revolution as its methodological foundation, with planetary thinking as a marker of the anthropogene's age being considered as its philosophical ground. In modern intellectual space, there emerge international scientific centres of global history research, as well as two journals (*Journal of World History*, *Global History*). There have been formed two types global historical studies: transnational history and *cross-history*.

Modern Ukrainian historiography faces challenges of *new global history* as well. In our opinion, relevant to the Ukrainian national history is the model of *histoire croisee*, entangled or connected history. Therefore, the global history of a country (e.g. Ukraine) is a reconstruction of reciprocal actions of different people, cultures, traditions, political and social movements, religious, ethnic and national identities, and a transfer of technologies, ideas, merchandise, and a description of various forms of modernization.

Top priority tasks of domestic historians are the realization of a fact of Eurocentrism crisis and its outcomes, as well the creation of a Ukrainian metanarrative on prospects of global historical studies. The principle of intersystem and intrasystem interaction (so called *dialogical historicism*) acts as a methodological foundation of this metanarrative.

The pivot of the XXth-century Ukrainian history is constituted by undulatory alternation of raising and decline periods of it as a subject of historical process with multidirectional vectors (economic upturns often coincided with spiritual degradations, the development of cultural and intellectual activities fell on crisis times in economy, while the growth of politics and political activities usually concurred with economic and social problems).

Thus, new global history is instrumental in modernizing the consciousness of Ukrainian intellectuals in the globalizing world.

Keywords: global history, world history, globalization, history of globalization, history of Ukraine.